

WSTĘP

Segregacja społeczna jest tematem coraz częściej poruszonym w debatach publicznych. Są nią zainteresowane szersze kręgi naukowców, ale też aktorzy życia miejskiego: włodarze, miejscy aktywiści i przede wszystkim mieszkańcy. Zainteresowanie segregacją społeczną bywa też nieuświadomione. Kupując mieszkanie, interesujemy się, kto będzie mieszkał w naszym sąsiedztwie, kto będzie korzystał z tych samych usług, lecz nie zdajemy sobie sprawy, że właśnie dociekamy istoty segregacji społecznej, a szczególnie segregacji mieszkaniowej.

Zainteresowanie zjawiskiem segregacji społecznej na świecie wynika z kilku powodów. Po pierwsze, media kierują uwagę przede wszystkim na enklawy biedy lub też enklawy etniczne. Po drugie, ciekawa jest specyfika teoretyczna zagadnienia: o ile bowiem w mieście dominują relacje formalne, o tyle relacje społeczne w enklawach etnicznych czy gettach wciąż zachowują charakter indywidualny i wiążą się z solidarnością mikrogrupy. Z obszarami tymi wiążą się też ciekawe z punktu widzenia badacza cechy, jak np. koncentracja problemów społecznych (bieda, bezrobocie, porażka w szkole, przestępczość i inne) oraz ich przestrzenny efekt kumulacyjny. Po trzecie, wraz z rosnącą polaryzacją społeczną, charakterystyczną dla metropolii czasów globalizacji, nasila się również społeczna segregacja, a w przestrzeni miasta coraz bardziej stają się widoczne enklawy bogactwa i biedy. Po czwarte wreszcie, segregacja społeczna jest ciekawym wyzwaniem metodologicznym, którym zajmujemy się w dalszej części książki.

W niniejszej książce podejmujemy temat segregacji społecznej w kontekście prowadzonej od lat, w sposób bardziej lub mniej efektywny, polityki mieszkaniowej. Nasze zainteresowanie problemem wynikało z szeroko pojętych studiów bogatej literatury naukowej, zarówno polskiej, jak i międzynarodowej, jak też z obserwacji otaczającego nas życia miejskiego, jako że jesteśmy jego częścią. Chcemy, aby książka ta stała się „przewodnikiem po temacie” dla mieszkańców i decydentów, dzięki któremu polskie miasta, a w szczególności Warszawa, będą rozwijać się w sposób zrównoważony, a wszystkie grupy społeczne znajdą swoje godne miejsce w przestrzeni miejskiej. Uważamy, że podstawą takiego przewodnika jest umocowanie teoretyczne, chcemy więc, aby każde poruszone zagadnienie było merytorycznie wytłumaczone i osadzone w realiach współcześnie prowadzonych badań naukowych. Na bazie teorii zbudowałyśmy

własne badania przestrzeni społecznej trzech miast europejskich, opracowane na podstawie analiz statystycznych i studiów przypadku, poprzedzonych wnikliwymi obserwacjami terenowymi. Celem praktycznym tych badań było znalezienie rozwiązań, które służyłyby zrównoważonemu rozwojowi społecznemu miast. Jednym z bardziej istotnych narzędzi, które umożliwią taki rozwój, jest – naszym zdaniem – szeroko pojmowana polityka mieszkaniowa.

Na początek przybliżamy założenia koncepcyjne naszego projektu. Należy zaznaczyć, że w książce znalazły się wybrane wyniki badań prowadzonych przez nas w latach 2014–2018 w ramach projektu, jak i te zebrane po jego zakończeniu.

Książka składa się z dwóch zasadniczych części. W pierwszej części przedstawiamy politykę mieszkaniową, czyli zagadnienia teoretyczne związane z badaniem tej polityki oraz stan wiedzy naukowej na jej temat. W rozdziale 3, zatytułowanym „Polityka mieszkaniowa w praktyce”, prezentujemy historię i współczesne narzędzia tej polityki w Polsce, w Niemczech i we Francji oraz stan współczesnego rynku mieszkaniowego w stolicach badanych krajów. W drugiej części książki opisałyśmy zwięźle zagadnienia teoretyczne dotyczące segregacji społecznej oraz wyniki naszych badań dotyczących poziomu segregacji różnych grup ludności w trzech miastach europejskich Warszawie, Berlinie i Paryżu – w ich obszarach metropolitalnych oraz na poziomie mikro, w wybranych dzielnicach tych miast. Nasze badania odniosłyśmy do współczesnych analiz tematu, prowadzonych dla tych trzech miast. Na koniec, zestawiając politykę mieszkaniową ze współczesnym rynkiem mieszkaniowym i stanem segregacji mieszkaniowej, starałyśmy się określić narzędzia polityki mieszkaniowej, które służą spójnemu, społeczno-przestrzennemu rozwojowi miast metropolitalnych.